

betegnet som et socialistisk Samfund, vil til at begynde med indeholde mange Rudimenter af det kapitalistiske Samfund, adskillige Haandværk vil fortsættes; der vil være en vis Landbrugsordning, som nu en Gang er kendt, maaske i en bedre Form, end vi nu kender den, maaske i Retning af Krapotkins Ideal. Det er muligt, at Kunsthaandværket vil komme til at spille en stor Rolle, det er individuelt; Kunsten vil komme til at spille en umaadelig Rolle. Alt, hvad der er ægte og godt i Liberalismens Samfund, navnlig Friheden, den personlige Frihed, Trosfrihed og Aandsfrihed, alt, hvad der gaar ud paa at hævde, styrke og udvikle den personlige Frihed, Menneskets Suverænetet i Modsetning til den gamle Enevoldsstat, hvor det enkelte Menneske, det enkelte Individ var Træl under Staten, alt, hvad der gaar ud paa at fremme den individuelle Frihed, maa Socialismen være den varmeste Ven af. Det, vi bebrejder Kapitalismen, er netop, at den trykker Individene ned i Ufrihed, Socialismen vil frigøre dem.

Mellem den virkelige Liberalisme og den sande Socialisme er der saa langt fra nogen Modsetning, at Socialismen netop giver Betingelsen for, at Individene, ikke et lille Mindretal, en lille Overklasse, men alle kan frit udfolde sig, ligesom den sande Internationalisme er Betingelsen for, at den enkelte Nation frit kan udfolde sig. Det har vi sagt Gang paa Gang, men maa gentage det og vil blive ved med det, saa man, i alt Fald et Flertal af Befolkningen, hører det og forstår det. Man synes ikke at ville høre det, men saa gentager vi det, til det til sidst forstaas.

Altsaa vi er ikke Utopister. Det forekommer mig, at det ærede Medlem Hr. Rode i langt højere Grad var det. Som jeg forleden Dag sagde, der er i det radikale Parti en Tendens, maaske en svag Tendens, men en Tendens, jeg advarede mod, en Tendens til, i Stedet for at være et Folkeparti eller i hvert Fald tilstræbe at blive det, et bredt omfattende harmonisk Folkeparti, at falde fra hinanden i Sekter, hvor hver lille Kreds samler sig om sin snævre Idé. Det er der en Tilbøjelighed til hos Menneskene, der er mange Hjerner, der kun kan rumme een Side af Sandheden, een Idé, enten det nu er, fordi Ideen er saa stor eller Hjernen saa lille, at det er umuligt at rumme mere. Jeg advarede imod en saadan Tendens, men den er der, ganske svag, i sin Spire, en Tendens til, at Partiet bliver en Kreds af mindre Sekter; den ene sam-

lende sig om den ene, den anden om den anden Religion, hvad man nu vil kalde det.

Jeg husker, hvordan de Radikale og Liberale for en 30—40 Aar siden, i min Ungdom, ligesom bebrejdede Socialdemokratiet, at det var sekterisk og Socialismen en Religion; man haabede paa en Tid, da Arbejderklassen var vokset ud over den barnlige Opfattelse, ikke længere legede med Klodser. Jeg husker Samtaler med de ærede Medlemmer Hr. P. Munch, Hr. Rode, Hr. Zahle derom, og ikke mindst med den alt for tidlig afdøde Nielsen-Bransager, der havde store Betingelser for at se paa Udviklingen saaledes, at Radikalismen maatte uddybes med stadig mere Socialisme; han beklagede, at der, efter hvad han syntes, indenfor Socialdemokratiet endnu var en teoretisk og doktrinær Opfattelse, der f. Eks. ikke kunde gaa ind paa den Tanke at gaa ind i Parlamentet som et fuldkommen sidestillet parlamentarisk Parti og tage Parlamentarismens Konsekvens og i en given Situation danne Ministerium, men først vilde gøre dette, naar Socialdemokratiet var absolut Flertal, nogle mente endda i begge Ting. Det beklagede man; nu ser man, at Udviklingen har fornet sig saadan, som der ikke for 40 Aar siden var Grund til at beskæftige sig teoretisk med.

Overhovedet har vi ikke haft Interesse af at beskæftige os saa meget med, hvordan vi skulde stille os i en vis given teoretisk Situation, men har ventet, til Situationen forelaa, og taget den praktiske Løsning, som den krævede. Saadan har vi altid stillet os. Nu kommer der saa en Tid, hvor vi udfolder os helt frit, saa enhver kan se det, og det siges ganske klart fra vor Ordførers Side, at vi er rede til at tage alle Konsekvenser som almindeligt parlamentarisk Parti.

Og saa kommer der en vis underlig Bæven og Skælven her og der. Det ærede Medlem Hr. P. Munch ryster paa Hovedet, ja, jeg ved godt, at det ærede Medlem Hr. P. Munch skælver ikke, han bæver og sitrer ikke; men han er heller ikke først og fremmest Taktiker, han er i langt højere Grad Politiker og tager ikke saa meget Hensyn til, hvad Uvidenheden og Demagogiet laver ud af en eller anden Ytring, det ved jeg godt. Men der har altsaa været den Tendens, jeg i al Venskabelighed har tilladt mig at advare imod, og jeg tillader mig ogsaa her at advare mod enhver utopisk Tale. Efter at den sidste Rest af Utopi er strøget af Socialdemokratiet, vilde